

10. WARTOŚĆ MIŁOŚCI DO OJCZYZNY

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Miłość do ojczyzny, która wyraża się w patriotyzmie, jako naturalna postawa społeczna ogniskuje się wokół ziemi ojczystej, wspólnoty narodowej, dziedzictwa kulturowego oraz ładu moralno-społecznego. Miłość ta zobowiązuje do okazywania szacunku wobec ojczyzny, własnego narodu, ale też wobec innych narodów.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój społeczny.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Kształtowanie postawy patriotycznej. Kształtowanie postawy miłości do ojczyzny.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Postawa wrażliwości i szacunku wobec ojczyzny i rodaków.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Rozumienie pojęcia „ojczyzny”.
- Poznawanie wzorców osobowych i cnót społecznych poprzez zgłębianie historii i kultury własnego narodu.
- Czy solidaryzuję się z własnym narodem?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Miłość do ojczyzny wyraża się w poczuciu wspólnoty z rodakami.
- Poznawanie historii, języka, kultury i obyczajów własnego narodu pozwala na głębsze zrozumienie siebie i swojego miejsca na ziemi.
- Przykłady bohaterskiej walki o wolność ojczyzny nadają sens życiu młodego pokolenia.

→ ZASADY

- Mam świadomość, że poczucie wspólnoty narodowej pomaga w życzliwym i braterskim podejściu do człowieka żyjącego obok.
- Jestem wdzięczny za to, że mam ojczyznę, znam jej język, historię, kulturę, geografię, wiarę i obyczaje narodowe.
- Korzystam z wolności, jaką daje mi posiadanie własnej ojczyzny.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Miłość do ojczyzny oznacza troskę o człowieka żyjącego na tej samej ziemi, mówiącego tym samym językiem i posiadającego te same korzenie.
- Wartość ojczyzny nabiera dla człowieka znaczenia, gdy pracuje dla niej z trudem i poświęceniem.
- Odwołanie się do miłości ojczyzny stanowi podstawowy element wychowania patriotycznego.

→ ZASADY

- Moja postawa obywatelska wpływa na kształtowanie u mojego dziecka miłości do ojczyzny.
- Sugeruję dziecku lektury, filmy i ukazuję sytuacje, w których ojczyzna staje się jedną z podstawowych wartości.
- Staram się zainteresować dziecko historią naszego kraju, organizując wyjazdy, wycieczki lub spacerzy do ciekawych miejsc związanych z dziejami i kulturą ojczyzny.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Miłość do ojczyzny zakłada solidarność ze wspólnotą narodową.
- Wspólnota ojczyzny chroni przed indywidualizmem społecznym, wyobcowaniem i obojętnością.
- Fascynacja pięknymi postawami bohaterów narodowych rodzi chęć naśladowania wartości przez nich wyznawanych i uczy, czym jest miłość do ojczyzny.

→ ZASADY

- Poprzez odwoływanie się do przykładów z historii, ukazują uczniom cenę, jaką nasi przodkowie zapłacili za wolność ojczyzny, jak również ich wkład w jej piękno.
- Uświadamiam uczniom, że miłość ojczyzny to: solidarność z ludźmi, szacunek dla dziedzictwa kultury, wiary, ziemi, dzięki której człowiek czuje się u siebie i jest sobą.
- Wspólnie z uczniami odnajduję wartości, które scalają nas w braterską wspólnotę narodu – ojczyznę.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Można zaproponować uczniom wycieczkę po regionie, po zabytkowej części miasta lub do miejsc pamięci, takich jak pomniki czy cmentarze. Uczniowie mają za zadanie opisać historyczny kontekst danego obiektu oraz bohaterów z nim związanych. Można także zaproponować lekcję, podczas której uczniowie

zaprezentują historię i genealogię rodzinną, ze szczególnym uwzględnieniem tych postaci, które zasłużyły się dla dobra ojczyzny. Następnym krokiem będzie odniesienie historii jednostek i osadzenie ich w kontekście historii całej społeczności oraz narodu.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Znajomość historii uświadamia młodemu człowiekowi wysoką cenę, jaką z miłości do ojczyzny ponieśli przodkowie i uczy go odpowiedzialności za miejsce, w którym żyje. Losy bohaterów narodowych inspirują go do praktykowania poznanych cnót, tj. odwagi, niezłomności, ofiarności, wiary w przyszłość i pomyślność ojczyzny. Identyfikując się z historią swego kraju, uczeń rozumie swoje środowisko życia.

1.10. ZAGROŻENIA

Brak miłości do ojczyzny przejawia się w braku poczucia tożsamości z dziedzictwem kraju, w którym się żyje, ale też w braku pamięci historycznej, braku szacunku, a niekiedy w świadomej dewastacji miejsc, obiektów lub przedmiotów użytku publicznego. Konsekwencją tego zjawiska jest także bezkrytyczne zapatrzenie we wszystko, co zawiera obca kultura lub subkultura. Zanik świadomości narodowej, a często także więzi, jest przyczyną samotności, izolacji, a nawet niechęci wśród mieszkańców tego samego kraju, regionu, miasta czy wioski.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

HYMN DO MIŁOŚCI OJCZYZNY

Święta miłości kochanej ojczyzny,
Czują cię tylko umysły poczciwe!

Dla ciebie zjadł¹ smakują trucizny, Poświęcenie, Śmierć

Dla ciebie więzy, pęta niezelżywe².

Kształcisz kalectwo przez chwalebne blizny,

Gnieździsz w umyśle rozkoszy³ prawdziwe,

Byle cię można wspomóc, byle wspierać,

Nie żał żyć w nędzy, nie żał i umierać.

[↑] I. Krasicki, *Hymn do miłości ojczyzny*, [online:] <https://lektury.gov.pl/lektura/hymn-do-milosci-ojczyzny-swieta-milosci-kochanej-ojczyzny> [dostęp: 31.08.2022].

1 To znaczy 'jadowite'.

2 To znaczy 'nieobelżywe'.

3 Współcześnie poprawnie byłoby 'rozkosze'.

KOMENTARZ

Utwór Ignacego Krasickiego (1735–1801) zatytułowany *Hymn do miłości ojczyzny* jest fragmentem IX pieśni *Myszeidy* – poematu heroikomicznego, który stał się hymnem kadetów Szkoły Rycerskiej i pieśnią narodową. Powstałe w czasach rozbiorów dzieło jest nasycone patriotyzmem, wyraża gotowość do całkowitego poświęcenia i oddania życia za ojczyznę.

Miłość ojczyzny, do której adresowany jest hymn, mogą czuć tylko umysły osób poczciwych. Jest ona sensem życia człowieka kierującego się wartościami patriotycznymi. Objawia się w przywiązaniu i szacunku do ziemi ojczystej, do przodków oraz do dziedzictwa kulturowego. Niekiedy, szczególnie zaś w czasach trudnych, dobro ojczyzny wiąże się z cierpieniem, koniecznością podejmowania konkretnych działań, gotowością do ponoszenia ofiar, a nawet przelania własnej krwi, co przynosi chwalebne blizny oraz daje prawdziwe rozkosze.

III. NAUCZANIE

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

Miłość do ojczyzny, wyrażająca się w ceniieniu jej dobra wyżej niż osobistych interesów oraz we współtworzeniu kultury, a także w gotowości do jej obrony w razie konieczności, wynika z cnoty moralnej, jaką jest patriotyzm⁴. Dzieje ludzkości pokazują, że na przestrzeni wieków miłość do ojczyzny była pojmowana na różne sposoby. Karol Libelt (1807–1875), polski filozof mesjanistyczny, działacz polityczny i społeczny, który w 1844 roku wydał rozprawę *O miłości ojczyzny*, uważał, że można ją pojmować w dwóch aspektach: uczuciowym i rozumowym. Miłości do ojczyzny – tak jak innych form miłości pojmowanych jako uczucie – nie można zamknąć w racjonalnych ramach⁵, gdyż jest ona wpisana w osobowość człowieka. Wyraża się ona w przywiązaniu do ziemi ojczystej, jej krajobrazu oraz ludzi dawniej i współcześnie ją zamieszkujących. W takim rozumieniu ojczyzna jawi się jako matka, którą należy kochać oraz darzyć szacunkiem i okazywać przywiązani⁶. Z kolei w aspekcie rozumowym miłość ojczyzny wiąże się z koniecznością wyrobienia odpowiedniego pojęcia ojczyzny jako przedmiotu miłości, co winno stać się podstawą wszelkich działań wychowawczych w duchu jedności⁷.

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Miłość do ojczyzny, której dobro należy przedkładać nad osobiste interesy jest istotą patriotyzmu⁸. Wychowanie w duchu miłości do ojczyzny wpisuje się troskę o wszechstronny rozwój młodzieży, obejmujący budowanie silnego poczucia tożsamości kulturowej, zarówno lokalnej, jak i narodowej, a także służy wzmocnieniu postawy patriotycznej. Wartość miłości do ojczyzny daje młodemu człowiekowi głębokie podstawy intelektualne, emocjonalne i etyczne, które wyrażają się w szacunku do dziedzictwa kulturowego, trosce o dobro ojczyzny i rozwój kultury ojczystej. Realizowany w ojczyźnie program edukacyjny dzieci i młodzieży ma istotny wpływ na powstanie i rozwój świadomości narodo-patriotycznej młodzieży. Dotyczy to zarówno środowiska

4 Por. S. Kowalczyk, *Patriotyzm*, w: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, red. K. Chałas, A. Maja, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2016, s. 729.

5 Por. K. Libelt, *O miłości ojczyzny*, Wilhelm Zukerkand, Lwów – Złoczów [1890], s. 9.

6 Por. S. Kowalczyk, *Naród i Ojczyzna*, w: K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom narodo-patriotycznym*, t. 2, *Naród. Ojczyzna. Patriotyzm. Państwo. Pokój*, Wydawnictwo Jedność, Lublin – Kielce 2006, s. 39.

7 Por. G. Kubik, *Wychowanie patriotyczne w duchu jedności – inspiracje Karola Libelta (1807–1875)*, „*Studia Socialia Cracoviensia*” 2014, t. 6, nr 2(11), s. 211–212.

8 Por. S. Kowalczyk, *Naród i Ojczyzna*, dz. cyt., s. 38.

szkolnego, jak i rodzinnego. Im bardziej model wychowania i system szkolnictwa są wszechstronne, tym większa jest trwałość państwa⁹.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

W ujęciu psychologicznym miłość do ojczyzny obejmuje trzy komponenty. Komponent poznawczy wiąże się z szeroko rozumianą wiedzą na temat ojczyzny, jej dziejów i kultury. Komponent emocjonalno-ewaluatywny zawiera w sobie zdolność do oceniania ojczyzny, wywołuje adekwatne reakcje emocjonalne, obejmujące miłość, dumę i troskę. Trzeci komponent stanowi gotowość do działania dla dobra ojczyzny. „Patriota może urzeczywistniać tę dyspozycję na różne sposoby, na przykład poprzez pielęgnowanie tradycji narodowej, poszanowanie symboli narodowych, wychowanie dzieci w duchu patriotycznym, zabieganie o czystość języka i ochronę zabytków, rozwijanie literatury, sztuki, nauki, uczestnictwo w wyborach, rzetelną pracę i pomnażanie bogactwa kraju, a ponadto szanowanie i akceptowanie przedstawicieli grup mniejszościowych, ludzi odmiennych kulturowo, oraz rozwiązywanie spornych kwestii z innymi państwami drogą dialogu”¹⁰.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

W teologii katolickiej (por. KKK 2199) miłość do ojczyzny jest cnotą wyprawdowaną z czwartego przykazania Dekalogu, które w tekście biblijnym brzmi: „Czcij Ojca swego i matkę swoją, abyś długo żył na ziemi, którą Pan, Bóg twój da Tobie” (Wj 20,12). Jest to tzw. przykazanie z obietnicą. Ostatecznym wypełnieniem obietnic starotestamentalnych jest sam Chrystus. Dotyczy to również obietnicy dotyczącej „ziemi, którą Pan, Bóg twój da Tobie”¹¹. Miłość do ojczyzny obejmuje jej historię, tradycję, język, dzieła i inne owoce geniuszu rodaków czy wreszcie ojczysty krajobraz¹². Ojczyzna ma jednak również wymiar transcendentny, na co zwracają uwagę autorzy Nowego Testamentu, ukazując cel naszego ziemskiego pielgrzymowania w Ojczyźnie Niebieskiej (por. Flp 3,20; Hbr 11,12-16).

⁹ Por. tamże, s. 71.

¹⁰ J. Szczurkowska, *Ja, patriota. Psychologia patriotyzmu*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2016, s. 92-93.

¹¹ Por. P. Przesmycki, *Patriotyzm w nauczaniu Kościoła katolickiego*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym” 2008, t. 11, nr 2, s. 200.

¹² Por. Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2005, s. 71-72.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Pisząc do Was, Młodych, staram się mieć przed oczyma duszy złożoną i zróżnicowaną sytuację plemion, ludów i narodów na naszym ziemskim globie. Wasza młodość oraz ten projekt życia, jaki w ciągu młodości wypracowuje każdy i każda z Was, zostaje od początku włączony w dzieje tych różnych społeczeństw – a dokonuje się to nie „od zewnątrz”, ale jak najbardziej „od wewnątrz”. Staje się to dla Was sprawą świadomości rodzinnej, a z kolei narodowej: sprawą serca, sprawą sumienia. Pojęcie „ojczyzna” rozwija się w bezpośredniej bliskości pojęcia „rodzina” – poniekąd jedno w obrębie drugiego. Stopniowo też, odczuwając tę więź społeczną, która jest szersza od więzi rodzinnej, zaczynacie także uczestniczyć w odpowiedzialności za wspólne dobro owej większej „rodziny”, która jest ziemską „ojczyzną” każdego i każdej spośród Was. Wybitne postaci z dziejów narodu, dawnych czy współczesnych, prowadzą również Waszą młodość – i pomagają rozwinąć się owej miłości społecznej, która najczęściej bywa nazywana: miłością ojczyzny.

↑ PS 11.

” Z jednej strony miłość wymaga sprawiedliwości: uznania i szanowania słusznych praw poszczególnych osób i narodów. Działa na rzecz budowy *miasta człowieka* zgodnie z prawem i sprawiedliwością. Z drugiej strony miłość jest doskonalsza niż sprawiedliwość i ją uzupełnia zgodnie z logiką daru i przebaczenia. *Miasta człowieka* nie umacniają tylko związki między prawami i obowiązkami, ale jeszcze bardziej i przede wszystkim relacje oparte na bezinteresowności, miłosierdziu i komunii. Miłość objawia zawsze także w relacjach ludzkich miłość Bożą, nadając wartość teologalną i zbawczą wszelkim wysiłkom na rzecz sprawiedliwości w świecie.

↑ CV 6.

” I chciałem zacząć od tego odniesienia do ojczyzny, ponieważ droga naprzód, marzenia, które powinny być zrealizowane, stałe patrzenie na perspektywę należy czynić z nogami na ziemi, a zaczyna się od stóp na ziemi ojczystej. A jeśli nie kochacie waszej ojczyzny, to nie sądzę, abyście mogli kochać Jezusa i abyście mogli kochać Boga. Miłość do ojczyzny jest miłością do matki: nazywamy ją „matka ojczyzna”, ponieważ tutaj się urodziliśmy. Ale ona sama, jak każda matka, uczy nas chodzić i daje się nam, abyśmy sprawili, aby żyła w innych pokoleniach. Właśnie dlatego chciałem zacząć od tego odniesienia do matki, do ojczyzny. Jeśli nie jesteście patriotami – nie nacjonalistami, patriotami – niczego nie dokonacie w życiu. Kochajcie swoją ziemię [...].

↑ Franciszek, *Miłość do ojczyzny jest miłością do matki. Przemówienie do młodych*, Santiago, 17.01.2018, [online:] https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2018/january/documents/papa-francesco_20180117_cile-maipu-giovani.html [dostęp: 31.08.2022].

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Przeto z człowieka jednego, i to już niemal obumarłego, powstało potomstwo tak liczne, jak gwiazdy niebieskie, jak niezliczone ziarnka piasku na wybrzeżu morza. W wierze pomarli oni wszyscy, nie osiągnąwszy tego, co im przyrzeczono, lecz patrzyli na to z daleka i witali, uznawszy siebie za obcych i gości na tej ziemi. Ci bowiem, co tak mówią, wykazują, że szukają ojczyzny. Gdyby zaś tę wspominali, z której wyszli, znaleźliby sposobność powrotu do niej. Teraz zaś do lepszej dążą, to jest do niebieskiej. Dlatego Bóg nie wstydzi się być nazywanym ich Bogiem, gdyż przysposobił im miasto.

↑ Hbr 11,12-16; por. Flp 3,20.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

” Obywatele mają obowiązek przyczyniać się wraz z władzami cywilnymi do dobra społeczeństwa w duchu prawdy, sprawiedliwości, solidarności i wolności. Miłość ojczyzny i służba dla niej wynikają z obowiązku wdzięczności i porządku miłości. Podporządkowanie prawowitej władzy i służba na rzecz dobra wspólnego wymagają od obywateli wypełniania ich zadań w życiu wspólnoty politycznej.

↑ KKK 2239.

V. LITERATURA

Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in veritate*, Wydawnictwo M, Kraków 2009.

Buyno-Arctowa M., *Ojczyzna*, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2003.

- Chałas K., Kowalczyk S., *Wychowanie ku wartościom narodowo-patriotycznym*, t. 2, *Naród. Ojczyzna. Patriotyzm. Państwo. Pokój*, Wydawnictwo Jedność, Lublin – Kielce 2006.
- Franciszek, *Miłość do ojczyzny jest miłością do matki. Przemówienie do młodych*, Santiago, 17.01.2018, [online:] https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2018/january/documents/papa-francesco_20180117_cile-maipu-giovani.html [dostęp: 31.08.2022].
- Jan Paweł II, *List apostolski Parati semper z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży*, 31.03.1985, w: tegoż, *Listy apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, red. M. Romanek, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2007, s. 149–196.
- Jan Paweł II, *Przemówienie powitalne na lotnisku Okęcie*, Warszawa, 16.06.1983, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2012, s. 213–214.
- Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2005.
- Jaroszyński P., *Europa bez Ojczyzn?*, Dom Polski, Warszawa 2002.
- Kowalczyk S., *Patriotyzm*, w: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, red. K. Chałas, A. Maj, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2016, s. 729–734.
- Krasicki I., *Hymn do miłości ojczyzny*, [online:] <https://lektury.gov.pl/lektura/hymn-do-milosci-ojczyzny-swieta-milosci-kochanej-ojczyzny> [dostęp: 31.08.2022].
- Kubik G., *Wychowanie patriotyczne w duchu jedności – inspiracje Karola Libelta (1807–1875)*, „*Studia Socialia Cracoviensia*” 2014, t. 6, nr 2(11), s. 209–219.
- Libelt K., *O miłości ojczyzny*, Wilhelm Zukerkand, Lwów – Złoczów [1890].
- Łukowski W., *Społeczne tworzenie ojczyzn*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002.
- Majdański K., *Ojczyzna jest Matką*, Fundacja Pomoc Rodzinie, Łomianki 2005.
- Przesmycki P., *Patriotyzm w nauczaniu Kościoła katolickiego*, „*Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym*” 2008, t. 11, nr 2, s. 195–203.
- Szczurkowska J., *Ja, patriota. Psychologia patriotyzmu*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2016.

